

Finansdepartementet
fi.remissvar@regeringskansliet.se

Remiss om Staten och kommunsektorn - samverkan, självstyrelse, styrning (SOU 2024:43)

Sammanfattning

Länsstyrelsen i Gotlands län tillstyrker utredningens bedömningar och förslag i de delar som berör Länsstyrelsernas roll i samverkan, samt att länsstyrelsens roll bör stärkas. Länsstyrelserna bör ges tydligare uppdrag på regional nivå och länsstyrelsernas kompetens bör tas till tillvara i högre utsträckning genom att statliga myndigheter ges i uppdrag att samverka med länsstyrelserna. Rollen som geografiskt områdesansvarig på regional nivå kräver upparbetade kontakter med kommunerna och med regionen i länet och att etablerade samverkansstrukturer finns.

11.9 Samverkan inom olika verksamhetsområden

Länsstyrelsen delar utredningens bedömning om att samverkan inom det regionala utvecklingsområdet i huvudsak är lämplig men kan utvecklas och förtydligas. Länsstyrelserna, och andra statliga myndigheter, bör kunna ges tydligare uppdrag som syftar till att förverkliga regeringens politik på regional nivå. SOU 2024:29, *Goda möjligheter till ökat välbefinnande*, bedömer att flytten av det regionala utvecklingsansvaret från länsstyrelserna till regionerna bör utvärderas. Utvärderingen bör bedöma effekter och behovet av eventuella förändringar men även hur reformen har påverkat länsstyrelsernas möjlighet att göra breda avdömningar i tillståndsfrågor och frågor som påverkar samhällsutvecklingen. Detta utreds nu i ”*Den framtida regionala utvecklingspolitiken och landsbygdspolitiken*” som ska läggas fram den 1 juni 2026.

Länsstyrelsen vill i detta sammanhang återknyta till länsstyrelsernas gemensamma utredning *Framtidens länsstyrelse* där vi gör bedömningen att om samverkan mellan länsstyrelserna, kommunerna och regionerna verkningsfullt ska kunna bidra till en

hållbar regional utveckling behöver parterna kunna samverka och samtliga bidra med resurser. Länsstyrelserna behöver legitimitet, mandat och ekonomiska resurser för att kunna uppfylla statens mål på den regionala nivån och för att kunna vara en samarbetspart till regionerna och andra i det strategiska tillväxtarbetet och regionala utvecklingsarbetet. Detta är en förutsättning för att länsstyrelserna kunna göra sammanvägningar utifrån alla tre hållbarhetsperspektiv, socialt, ekologiskt och ekonomiskt.

Länsstyrelsen delar även utredningens bedömning om att mer specifika krav på samverkan i myndighetsinstruktioner och olika regeringsuppdrag till myndigheterna samt uttalade krav på vad som förväntas av olika aktörer skulle kunna bidra till att förenkla samverkan, samt att länsstyrelsernas kompetens på området bör tas till tillvara i högre utsträckning genom att statliga myndigheter ges i uppdrag att samverka med länsstyrelserna.

11.10 Länsstyrelsernas roll i samverkan

11.10.1 Iakttagelser om förutsättningar för ändamålsenlig samverkan

Länsstyrelsen delar utredningens bedömning att det regionala perspektivet och intresset, i vissa fall kräver ett kompletterande statligt perspektiv. Båda perspektiven är viktiga och behövs för regional utveckling.

Det är bra att utredningen framhåller betydelsen av att det finns bestående samverkansstrukturer som kan användas för samverkan.

Länsstyrelserna och arbetet med Agenda 2030

Länsstyrelsen delar utredningens bedömning att länsstyrelserna skulle kunna ta en mer aktiv roll i att stötta kommunsektorn när det gäller arbetet med Agenda 2030 och att det kräver ett tydligare mandat och finansiering. Agenda 2030 är bra plattform för arbete med tvärsektoriella frågor och att arbeta med såväl målkonflikter som målsynergier regionalt och lokalt.

11.10.2 Länsstyrelsernas roll i samverkan behöver stärkas

Länsstyrelsen stödjer uppfattningen att regeringen bör överväga ett förtydligande i länsstyrelseinstruktionen om att länsstyrelsen ska företräda regeringen i länet och bidra till länens utveckling.

Länsstyrelserna delar utredningens i bedömning om samverkan mellan kommunsektorn och länsstyrelserna och att länsstyrelsernas roll som länk mellan regeringen och kommunerna behöver förtydligas och förstärkas.

Länsstyrelsen delar utredningens bedömning att statliga myndigheter behöver tydligare uppdrag gentemot länsstyrelsen. Detta regleras för länsstyrelsernas del i Förordning (2017:868) med länsstyrelseinstruktion. Utifrån det perspektivet behövs en ömsesidig involvering och samverkan i arbetet som berör kommuner och regioner.

Länsstyrelsen i Gotlands län delar inte fullt ut den problembild som utredningen redovisar. I Gotlands län finns det ett etablerat regionalt råd för samverkan och förslaget innebär inte någon större förändring. Den största skillnaden mot förslaget är att ordförandeskapet i Gotlands län skulle skifta. Länsstyrelsen ser det regionala rådet som ett viktigt forum för att främja samarbete. Länsstyrelsen anser att förslaget om att det vore naturligt om sådana organ för samverkan och informationsutbyte inom varje län är bra och bör genomföras.

Länsstyrelsen ställer sig även bakom principen att rådet ska ledas av landshövdingen. Hur råden ska konstitueras kan dock få variera. Länsstyrelsernas förutsättningar är olika. Det är således viktigt att länen ges möjlighet att skapa samverkanslösningar som är ändamålsenliga utifrån respektive regionala förhållandena.

Avsnitt 11.11 Samverkan i kris och krisberedskap

Länsstyrelsen instämmer i stort med utredningens bedömningar vad avser samverkan i kris och krisberedskap. Länsstyrelsen konstaterar samtidigt att betänkandet i huvudsak fokuserar på fredstida kriser medan fokus i utvecklingen på beredskapsområdet ligger på civilt

försvaret. I uppdraget saknas inriktning om inför och under höjd beredskap.

En fredstida kris får per definition beskrivas som tillhörande det tidsspektrum som omfattar "inför höjd beredskap". Utredningens tolkning av uppdraget lyfter inte alls det perspektivet saknar därför förslag med udd inom området samverkan i kris och krig.

Länsstyrelsen delar utredningens bedömning att det inte är realistiskt att ha etablerade samverkansstrukturer för varje tänkbar krissituation utan att samverkan bör utgå från de generella strukturer som länsstyrelsen bygger upp utifrån det geografiska områdesansvaret. Det kan dock kompletteras med strukturer för vissa specifika händelser, såsom exempelvis skett inom ramen för planering för kärnteknisk olycka (*Förordning om skydd mot olyckor* 2003:789). Det är också i linje med hur regeringen anför att ledning i det civila försvaret bör gå till i den nya totalförsvarspropositionen, ytterst genom det geografiska områdesansvaret.

I samma kapitel som ovanstående står att "Utredningen konstaterar vidare att det kan finnas situationer då samverkan inte är någon lösning." Här blir resonemanget lite hängande då inget förslag till lösning eller liknande ges.

Länsstyrelsen konstaterar också att vid höjd beredskap träder det geografiska områdesansvaret på civilområdesnivå i funktion, och ska då enligt regeringen utgöra en ledningsnivå mellan länsstyrelsenivån och regeringen, samt särskilt utgöra en nod för samverkan med övriga statliga myndigheter och Försvarmakten. Det geografiska områdesansvaret på länsnivå kommer i ett sådant läge fortsatt ha ansvaret för statens samverkan med kommuner och regioner. Det är inte osannolikt att en situation som föranleder höjd beredskap inleds som fredstida krishantering. Överlag gäller i beredskapssystemet samma samverkansformer i fred som i krig, vilket underlättar övergången till höjd beredskap. Det är i enlighet med likhetsprincipen. Det gäller dock inte gäller länsstyrelserna. Såväl samverkan mellan länsstyrelserna, som deras samverkan med andra aktörer och den inre organisationen ska enligt nuvarande ordning göras om under en pågående kris, när höjd beredskap tillkännages vilket även påverkar samverkan med kommunerna och regionerna. Detta behöver analyseras vidare.

Länsstyrelsen delar utredningens bedömning att reglering av kommuners och regioners beredskapsarbete bör ske genom författning snarare än genom överenskommelser. Ur länsstyrelsens

perspektiv, såsom ansvarig att följa upp arbetet från statens sida, är det dock viktigt att sådana författningar tas fram i dialog med företrädare för kommuner och regioner.

Vad avser fördelning av medel genom generella statsbidrag ser länsstyrelserna fördelar i minskad administration och ökad möjlighet för varje kommun att anpassa verksamheten efter egna behov. Effekten av en sådan förändring bör dock analyseras vidare innan den genomförs.

Avsnitt 12.3.1 Regionalisering av Socialstyrelsen – ett sätt för staten att bättre kunna samverka med och stödja regionerna

Länsstyrelserna ställer sig positiva till förslaget om en sådan indelning av Socialstyrelsen.

Tidiga erfarenheter från den struktur som sattes 2022 visar att samverkan mellan geografiskt- och sektorsansvar underlättas om sektorsmyndigheten har en indelning som motsvarar civilområdena, i enlighet med förordningen (2022:593) om vissa förvaltningsmyndigheters regionala indelning.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av landshövding Charlotte Petri Gornitzka med Thomas Persson som föredragande.